

Utarbeidelse av protokoll

Praktisk kurs i forskerinitierte kliniske studier
26.11.2024

Dag Henrik Reikvam

Førsteamanuensis og overlege

Infeksjonsmedisinsk avd.

UiO og OUS Ullevål

Illustrasjoner: Pixabay

Oversikt

- Min bakgrunn
- Hva er en forskningsprotokoll?
- Råd for utarbeidelse av protokoll
  - 6-stepsplan
- Pasientinformasjon og -samtykke
- Annen studiedokumentasjon
  - CRF
  - SOP
- Risikovurdering av protokoll

Mine kliniske studier

1. OUSHIVProbiot2 (REK 2015/2015)
  - Eksplorativ fase II-studie med probiotikaintervensjon
  - Translasjonsstudie
  - Finansiering *ikke* sikret ved protokollutarbeidelse
  - Utarbeidet alene
2. Nuc-Stop (REK 2018/988, EudraCT 2018-000724-34)
  - Fase III-studie med legemiddelintervensjon
  - Kliniske endepunkter med biobanking for eksplorative subanalyser
  - Finansiering sikret før protokollutarbeidelse
  - Utarbeidet med to kollegaer, utstrakt kjøp av tjenester
3. TITAN (REK 184485, EudraCT 2018-001165-16)
  - Fase II internasjonal multisenterstudie med legemiddelintervensjon med tre Investigational Medicinal Products uten markedsføringstillatelse
  - Inititert fra Aarhus universitetssykehus
  - Kliniske endepunkter med biobanking for eksplorative subanalyser
  - Protokoll utarbeidet i Danmark. Norsk oversettelse og tilpassing

Hva er en forskningsprotokoll?

Hva skiller protokoll fra prosjektbeskrivelse?

Prosjektbeskrivelse vs. protokoll

Prosjektbeskrivelse

- Prosjektskisse
  - Bakgrunn/rasjonale, hypoteser, metoder, framdriftsplan, datahåndtering, finansiering
- Brukes til finansielle søknader
- Ikke styrende for gjennomføring
- Varierende formalkrav

Protokoll

- Detaljert beskrivelse av gjennomføring
  - Bakgrunn/rasjonale, hypoteser, metoder, framdriftsplan, datahåndtering, finansiering
- Brukes til regulatoriske søknader
  - REK-KULMU, DMP, PVO etc.
- Styrende for gjennomføring
- Lovhjemlet

Helseforskningsloven 01.07.2009

§ 6. *Hovedkrav til organisering av forskning*

Medisinsk og helsefaglig forskning skal organiseres med en forskningsansvarlig og en prosjektleder og **beskrives i en forskningsprotokoll**. Finansieringskilder må fremgå av protokollen

....

Departementet kan gi forskrift med nærmere krav til ... forskningsprotokollen.....

https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2008-06-20-44#KAPITTEL_1

Forskrift om organisering av helseforskning 01.07.2009

§ 8. Forskningsprotokoll

For hvert forskningsprosjekt skal det utarbeides en forskningsprotokoll på norsk eller engelsk som minst skal angi

a) **prosjektleder**

b) en **vitenskapelig utformet prosjektplan** med angivelse av prosjektets formål, begrunnelse, materiale, metoder, sannsynliggjøring av at valgt studiedesign kan gi svar på forskningsspørsmålet og anslåtte tidsrammer for prosjektet

c) hvordan **helseopplysninger skal behandles**, herunder fra hvilke kilder helseopplysninger skal innhentes og om slike opplysninger skal utleveres til andre eller overføres til land utenfor EØS

d) fra hvilke kilder **humant biologisk materiale** skal uttas og om slikt materiale skal utleveres til andre eller overføres til utlandet

e) vurdering av **forskningsetiske** utfordringer ved prosjektet, særlig nytte-risiko aspektet for forskningsdeltakere

f) finansieringskilder, interesser og avhengighetsforhold, herunder forskere og forskningsdeltakeres eventuelle **økonomiske forhold** knyttet til det aktuelle forskningsprosjektet

g) **plan for offentliggjøring** av resultater og opplysninger om mulig utvidet bruk, herunder kommersiell bruk, av forskningsresultater, data eller biologisk materiale.

Den regionale komiteen for medisinsk og helsefaglig forskningsetikk kan kreve nærmere opplysninger i forskningsprotokollen før endelig vedtak blir fattet.

<https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2009-07-01-955>

Oversikt

- Min bakgrunn
- Hva er en forskningsprotokoll?
- Råd for utarbeidelse av protokoll
  - 6-stepsplan
- Pasientinformasjon og samtykke
- Annen studiedokumentasjon
  - CRF
  - SOP
- Risikovurdering av protokoll

1. Sikre finansiering!

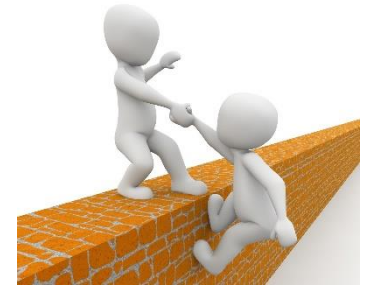
6-stepsplan for utarbeidelse av protokoll

- Studier koster penger
  - Bortkastet å legge ned arbeid i protokoll som ikke har finansiering
- Prosjektbeskrivelse grunnlag for protokoll
  - Bakgrunn/rasjonale, hypoteser, metoder, framdriftsplan, datahåndtering, finansiering

2. Søk hjelp!

6-stepsplan for utarbeidelse av protokoll

- Regional forskningsstøtte – Clinical Trials Unit (CTU)
  - Rådgivning gratis
  - Anbefaler kjøp av totalpakke: monitorering, eCRF, datahåndtering
- Statistiker for nøyaktig styrkeberegning
- Brukerrepresentanter
  - Råd om pasientrekruttering
  - Uklarheter i informasjon til samtykke
- Tidligere protokoller

3. Enes om arbeidsplan og tidsfrister

6-stepsplan for utarbeidelse av protokoll

- Søke studien i CTIS-systemet (nytt fra januar 2022)
  - Kan ta opp mot 3 md. fra man søker til godkjenning foreligger
- Bli enig i dato for første inklusjon
- Fordel arbeidsoppgaver og ansvarsområder

4. Formuler og definer!

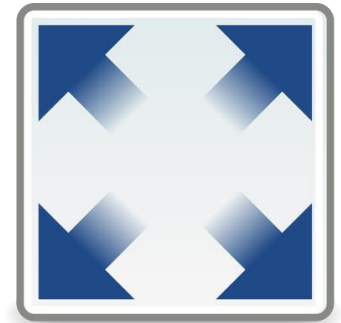
6-stepsplan for utarbeidelse av protokoll

- Hypoteser og endepunkter
- Inklusjons- og eksklusjonskriterier
  - Konkrete, etterprøvbare, kvantiterbar
  - Viktig gjennomarbeidet til CTIS-søknad
- Vurder definisjoner opp mot gjennomførbarhet
- Dialog med CTU/statistiker/monitor
- Synopsis tilstrekkelig!

5. Bygg ut hele protokollen

6-stepsplan for utarbeidelse av protokoll

- Innhold i studiebesøk, studiemedisinhåndtering, safety/adverse events m.m.
- Transcelerate-templatet
  - <https://www.norcrin.no/>
- Bruk tekstpakker fra prosjektbeskrivelse
- Dialog med CTU
- Vurder presisjonsnivå
  - Mer spesifikt letter gjennomføring, men setter begrensninger

6. Rediger og juster

6-stepsplan for utarbeidelse av protokoll

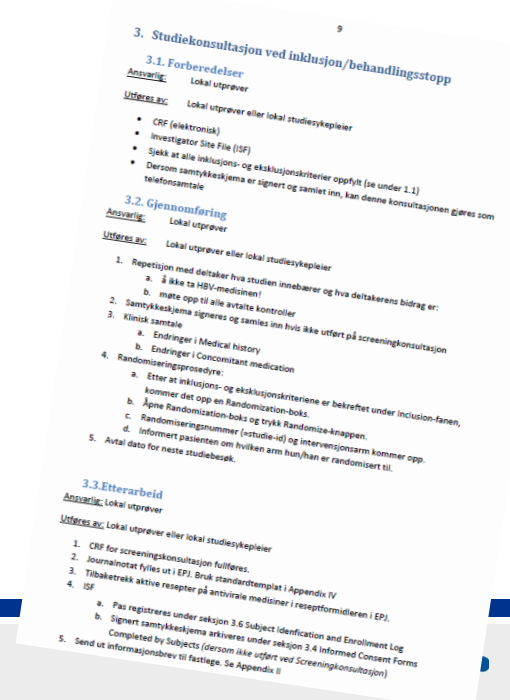
- Gjennom arbeid med andre studiedokumenter
- Kan også endres etter CTIS-godkjenning
  - Dialog med CTU/monitor
  - Samle opp endringer til endringsmelding til CTIS
    - Kan gjøres etter at man har fått godkjenning fra CTIS

Pasientinformasjon og -samtykke

- Bruk [REKs maler](#)
  - OBS: Egne maler for legemiddelutprøving og utprøving av medisinsk utstyr
- Enkelt språk
  - Bedre «roughly right than precisely wrong»
  - Bruk brukerrepresentant eller bekjente til å lese gjennom
- Ta høyde for mulig vitenskapelig utvidelse
  - Anvendelse av biobank
  - Utveksling av materiale
- Så kort som mulig!
  - Leses gjennom på 2-3 min

Annen studiedokumentasjon

- Case report form (CRF)
  - Baseres på protokollen
  - Elektronisk vs. papir
- Standard operating procedure (SOP)
  - Beskriver i detalj all pasienthåndtering

Risikovurdering av protokoll

- Rekruttering og inklusjon av pasienter
  - For strenge inklusjons- og eksklusjonskriterier
  - Feilvurdering av pasientens motivasjon for deltakelse
  - Feilvurdering av pasienttilfang
- Dårlig definerte endepunkter
- Uensartet pasienthåndtering

- Tiltak:
  - Lag en SOP for gjennomføringen
  - Simuler studiebesøk
  - CTU og monitor bidrar til risikovurdering

Risk assessment

RISK ASSESSMENT		Protocol	
EU CT number:		Protocol	
Date and version:		Sponsor	
		Participants	
		Centers evaluated	
TOPIC	TOPICS FOR DISCUSSION	EXAMPLES OF STRATEGIES TO	DESCRIPTION OF POSSIBLE RISKS
1. Organization and management of the study			
1.1 Organization	<ul style="list-style-type: none"> a. Organization, including study personnel and back-up b. Internal approvals, as applicable c. International studies: clarify regulatory requirements d. Information flow e. Keeping the timelines in the regulatory process 	<ul style="list-style-type: none"> a. Use the NorCRIN template for organizational overview d. Communication plan, newsletters etc. e. Clear expectations regarding timelines 	
1.2 Costs	<ul style="list-style-type: none"> a. Funding b. Budget - Monitoring - Data capture system/data management - Statistician - Drugs; Sponsor/PI must cover the deductible (legemiddel) for the study drug - Pharmacy - Service departments; laboratory, radiology, pathology - Biobank; tubes, storage, shipment - Study nurse - Liability insurance (The Drug Liability Association, Legemiddelansvarsforeningen) - Other 	<ul style="list-style-type: none"> a. Apply for external funding, contact regional research support <p>In Norway, patients participating in clinical trials have the right to have their travel expenses covered in the same way as regular hospital visits through patient travel.</p>	
1.3 Agreement	<ul style="list-style-type: none"> a. Essential agreements <ul style="list-style-type: none"> - Cooperation agreement with CTU - Internal agreements - Agreements with other study centers - Agreement with local hospitals (CT 2.14 Transfer of clinical trial tasks to other hospitals) - Agreement with project leader in other countries (specific delegation of responsibilities) b. Contribution studies (bidragsstudier) [partly] 		
1.4 Trial Master File (TMF)/ Investigator's Site File (ISF)	<ul style="list-style-type: none"> a. Paper and/or electronic b. Responsible for creating c. Responsible for maintaining d. Update TMF continuously or at the end of the clinical trial e. In low intervention clinical trials, justification for less documentation 	<ul style="list-style-type: none"> a. Use NorCRIN templates b. Created by sponsor for all centers 	
1.5 Recruitment	<ul style="list-style-type: none"> a. Method of recruitment b. Realistic estimates of recruitment 	<ul style="list-style-type: none"> b. Experience from previous clinical trials, obtain information from participating centers 	
2. Training			
2.1 Study personnel	<ul style="list-style-type: none"> a. Start-up meeting and initiation b. ICH-GCP knowledge and experience from previous clinical trials 	<ul style="list-style-type: none"> a. Document start-up meeting including agenda and list of participants (NorCRIN template) 	

Oppsummering

- Forskningsprotokollen er et
  - formelt dokument hjemlet i Helseforskningsloven
  - arbeidsdokument for studiegjennomføring
- Protokollutarbeidelse
  - Start med studiedesign og kjernedefinisjoner: hypoteser, endepunkter, inklusjons- eksklusjonskriterier
  - Formelle formuleringer til sist
- Pasientinformasjon og –samtykke
  - [REKs maler](#) for pasientinformasjon og samtykke
  - Hold det kort og enkelt
- Andre nyttige studiedokumenter
  - SOP for studiebesøk